

Jövőre

Nyit a Vigadó

Év végéig befejezik a budapesti Vigadó rekonstrukcióját, lezajlik a megfiatalodó műemlék épület műszaki átadása-átvétele, és 1980 első felében megnyitják a régóta nélkülözött kulturális létesítmény kapuit — tájékoztattak az idei kulturális beruházásokról szólva a minisztériumban. Elmondták azt is, hogy központi pénzalapból folytatják a visegrádi és az esztergomi múzeum építését is.

Érkeznek a tavasz madárhírnökei

Csongrád megye nagy kiterjedésű vadvízeire, a szokatlanul kedvezőbb februári időjárás hatására a mediterrán zónából megérkezett a hazánkban átvonuló madársereg első csapata. Az elkövetkező napokban, hetekben fokozatosan benépesülnek a jégpáncéltól megszabadult tavak, a zsombékos területek és az éjszakai pihenőül szolgáló nádasok.

A Szegedi Természetvédelmi Felügyelőség szakembereinek megfigyelése szerint február 7-én találkoztak a Fehér-tó északi vendégei a hazatérő, itt költő fajokkal. A tavakon áttelelt több mint fél száz szürkegém között feltűnt hét nagy, hófehér kócsag. A szép tollruhájú kócsagok az utazás fáradalmait kipihenve, éhségüket csillapítva, a nádasok szélét járva kutatnak táplálék után. Előttük a vízben kis és nagy bukok társaságában búbos vöcskök úszkálnak. A téli vendégek közül megtalálhatók még a kerce récék és az igen értékes réti sasok, amelyeket szeretnének újból megtelepíteni a Tisza déli szakaszának árterületén. A magasabb fákön még az ősszel rózsából, s egyéb galylyakból készített erős fészkeket helyeztek el, hogy kétszáz lakásokkal fogadva, itt tartsák az Alföld egykor jellegzetes, de ma már egyre ritkuló madároriásait.

A tavasz igazi hírnökeként ismert bibikek első csapatai ugyancsak megjelentek, meg-

szállva a törendszert apró szigeteit. A vadludakat is csalogatja az enyhébb idő. A zöldellő mezőkön legelészve gyűjtenek erőt, majd felröppennek, s a tőlük megszokott, szabályos alakzatban északnak veszik útjukat.

Kórházi jubileum

Szeged megyei város tanácsa 1. számú kórházának baleseti sebészeti osztályán ünnepi megemlékezést tartottak tegnap, szombaton az osztály megalakulásának 25. évfordulója alkalmából. Dr. Vadász Károly osztályvezető főorvos köszöntötte a megjelenteket, s megemlékezett a traumatológiai osztály negyedszázados fejlődéséről, eredményeiről.

Az ünnepségen részt vett dr. Hönig Vilmos, az Országos Traumatológiai Intézet igazgatóhelyettese is. A jubileumi megemlékezésen Kiváló Dolgozó kitüntetés, okleveleket és pénzjutalmakat adtak át.

Februári Kincskereső

Farsangi hangulatú összeállítással jelent meg a Kincskereső februári száma. Ezt nemcsak az illusztrátor, a kiváló karikaturista, Sajdik Ferenc rajzai bizonyítják, de az összeállításban levő sok játékos, humoros, groteszk írás is. Közülük talán legérdekesebb az a rajzos-verses játék, melyet a Kincskereső szerkesztőségbe küldött, gyerekek által készített pápírmetszetek inspiráltak. A rajzokat elküldték a lapban gyakran szereplő négy költőnek, Horgas Bélának, Kiss Benedeknek, Szepesi Attilának és Zelk Zoltánnak, hogy írjanak verseket a rajzok alá. A képek címeit elárulják Sajdik Ferencnek, s ő karikatúrákat készített a témákról. A sárkányeregetésről, táncosokról, vásárról és farsangi mulatságról szóló színes és érdekes összeállítás a szerkesztőség különleges ajándéka. Ebben a farsangi sorba illik Janovszky Éva és Réber László sorozatának újabb darabja, egy szellemes összeállítás francia szerzők

humoros verseiből, ide sorolható Szepeán Leacock groteszk paródiája és Iszlai Zoltán A balatoni bálna című humoros verses elbeszélése.

Új prózái sorozat indul a februári lapszámban: Annus József Szintén Fickó című írásának első részlete jelent meg. A Viadalok, csaták, kalandok mostani darabja Tamási Áron Barátom a medve című novellája. Bársony István egy rókavadászat történetét meséli el. A versányagot Zalán Tibor költeményei egészítik ki. Folytatódik Móser Zoltán leveleinek sora is, ezúttal második anyanyelvünkről, a népdalról, „a megíratlan idők írási emlékezetéről” ír. Az Irodalmi séta rovathoz a Móra-centenárium évében a nagy író szülővárosáról, Kiskunfélegyházáról olvashatunk értékes ismertetőt. A Testvérműzsák rovathoz Tarbay Ede és Koós István a bábjáték újabb titkaiba vezeti az olvasókat.

Idősekhez kopogtatnak...

Napok óta nem bűjt ki a házból a fekete fejkendő és a mögötte rejtőző anyóka. Hiányos így az utcakép. „Csak nem történt valami baja Juliska néninek?” — dugták össze fejüket az szomszédok. S hogy be kell kopogtatni hozzá, azt az ajtó előtt nyivákoló, csapzott szőrű macska látványa végleg eldöntötte.

Vendégek érkeztek hát a meszelt homlokzatú házba. A zörgésre Juliska néni föltápaszkodott az ágyból, gyöngye lába alig tudta már elvinni az ajtóig. Az egyik szomszéd a karját nyújtotta, a másik szaladt az orvosért, a harmadik kenyeret, tejet hozott és gyors takarítást csapott. De nem egy nap a világ: holnap is nap jön és azután is. Ki gondozza a magányos, lábáról leesett idős asszonyt? A szomszédok bármilyen jó emberek is: családjuk, munkájuk saját otthonukba szöli őket.

Hány Juliska néni, Pali bácsi él élettárs, felnőtt gyerek, gondviselő nélkül? Nagyon sok. Egyre több. Csongrád megye egyébként is a gyorsan öregedő megyék közé tartozik: 460 ezrenyi lakója közül 104 ezer túl van a nyugdíjkorhatáron. Sajátos szociálpolitikai gond azonban, hogy 16 ezren a „külvilágtól” — tehát a segítőkéz emberektől is — elzárva, tányákon élnek, s 6500-ra tehető azoknak a száma, akik 60. évükön túljutva, egyszerű magukban mulatják napjaikat.

A humánus társadalom nem nézi tétlenül a magányos öregek sorsát. Szociális otthonok, napközi otthonok gondozói szegődtek társá, beszélgető partnerre, ápoló, nővé, simogató családtaggá, jelentés érkezik, valamelyik Sokan azonban úgy érzik, hogy ezért a gondoskodásért nagy árat fizetnek, hisz feladták otthonukat. Az ezeregy emléket őrző bútorokkal, könyvekkel, képekkel — még ha ócskák, kopottak is voltak — végleg elbúcsúztak szeretteiktől, akiket csak felidézt az a sok régi tárgy.

Othon maradni, de vigyázó szemek, gondoskodó kezek közelében is — ez a gyöngyöreg legfőbbjének a vágya. Ezt a nagyon emberit, természetes óhajit ismerték föl a szociálpolitika szakemberei, amikor először kísérleteztek a házi szociális gondozás módszerével.

Szegeden 1969-ig nyúlunk a gyökerek: azóta fokozatosan épül a hálózat, amelynek jelenlét és jövőjét az idén január 1-én életbe lépett integráció jelentősen befolyásolja.

A házi szociális gondozás a Mátyás téri szociális otthon gazdasági és szakmai irányítása alá tartozik az integráció óta. Az együttműködés eredményeiről még korai beszélni, de az máris nyilvánvaló, hogy az összevont intézmények látószögébe került öregek mindenkor az egészségüknek, érdeküknek megfelelő ellátásban részesülnek. Hiszen a nagyon legyengült, magatehetetlen idős embernek is jobb, ha éjjel, nappal intézetben felügyelnek rá. S ez akkor is biztonságosabb, humánusabb, ha az otthon feladásával jár.

De tekintsünk be a házi gondozók munkájába. Jelenleg három szervező és egy vezető gondozónő gondoskodik arról, hogy a csatlakozott közösekkel megnőtt városban lehetőleg minden magányos idős emberről tudomást szerezzenek, és ha szükséges, segítsenek rajtuk. Persze mindehhez négy ember munkája aligha lenne elegendő. A társadalom — a szűkebb környezet, a szomszédok, a környéki orvos — figyelme nélkül aligha lehetne eredményes a munkájuk. Ha bejelentés érkezik, valamelyik gondozónő még aznap vagy legkésőbb másnap bekopogtat a magányos emberhez. A beszélgetés, a látogatás, a megsegítés. Reménytelítő, megbízható, humánus — el, milyen módon nyújtanak segítséget. Ha a házi gondozás látszik indokoltnak, hurokat építenek minden gondolatlanul keresnek valakit, aki vállalkozik a ház

körüli munkák elvégzésére, az idős ember tisztán tartására, megvásárolja az élelmet számára.

Kik ezek a családtagot helyettesítő emberek? A szervezőnők tarsolyában állandóan van 90—100 név, főként asszonyoké, akikre mindig számítani lehet. Van köztük nyugdíjas pedagógus, gyógyszerész, egyes-en levő kismama és természetesen KISZ-tagok, a népfőnt, a Vörös-kereszt aktivistái, szocialista brigádok tagjai és úttörők is szívesen gondoznak öregeket.

Gondoznak. Mi mindent rejt ez a szó? A fűrésztől a tisztába tevéstől, a nagytakarításon át, egy-egy levél megírásáig mindent. Mindenesek ők, akár egy szerető családtag. És nemcsak azért a 700 forint tiszteletdíjért: sokuknak a segíteni akarás, az emberszeretet ad erőt. Mint ahogy az ellenszolgáltatásnál sem az anyagi haszon szerzése a cél: a gondozásra szoruló jóvóműködés arányában és az ellátás mértéke szerint fizetnek havonta bizonyos összeget, Szegeden a legmagasabb sem haladja meg az 500 forintot.

Szép és áldozatos munkát vállalnak a gondozónők. Munkájuk, odaadásuk azonban jobban kamatoztatható lenne, ha a távolsággal és az idővel nem állnának mindig hadilábon. Kiskundorozsma, Algyő és Széreg bizony a város legtovább eső három sarka. Az idős emberek láttnak hasznát, ha mindegyik volt közseg kapna külön segítséget, ha legalább egyetlen autója lenne a szociális otthonnak.

A házi szociális gondozás reménytelítő formája az idős emberek társadalmi megsegítésének. Reménytelítő, megbízható, humánus — el, lényegesen kevesebbe kerül, mintha szociális otthonokat építenék minden gondolatlanul keresnek valakit, aki vállalkozik a ház

Ch. A.

SZ.
SIMON
ISTVÁN:
16.

Nagy vizek krónikája

„Teljes erőmegfeszítéssel...”

A víz szabadon jött be a városba a külső elöntésekről, mert ahol a nyílág elszakadt, lassanként a vasúti töltés is elomlott, úgyannyira, hogy már medre lett az átfolyásnak. Hatszázezer forintba becsülték azt a költséget, amivel el lehet zárni a befolyást, de a kormány nem tanúsított bőkezűséget most sem. A miniszterelnök azt mondta erről, hogy: „Az államnak ily csapással szemben segédkeznie kell, de utóljára is maguknak a legközelebb érdekelteknek is hozzá kell saját városuk rekonstrukciójához teljes erőmegfeszítéssel járulniuk.” S amikor mindez elhangzott, már mozgásban voltak a vállalkozók. Óthalomról hajókön hordták a földet a rés betapasztására, a töltés erősítésére, meg vasúton az oroszlámosi magaslattól, s cölöpökkel és röszkőtegekkel kezdték építeni a szádfalat. Ez voltaképpen az ideiglenes körtöltés lett. Abban a jegyben született megépítésének gondolata, hogy mőködje ki lehet majd szivattyúzni a városon terpeszkedő vizet, de egyszerűsége ez lesz majd az új védelem egyik eleme. S bár a szegedi közvélemény nem nagyon lelkesedett a költséges vállalkozásért — később belátta ennek műszaki értelmét.

A szádfal építése idején látogatta meg Szegedet Jókai, akit mindenható elkalauzoltak. Erről a nagy vállalkozásról így számolt be: „Egy ötezer méter hosszúságú cölöpfal, minek az értékét akkor lehet csak felfogni, ha az ember a töltésen magán végtől-végig halad s aztán a két oldalt ott látja a kettő választott vizárt. A gáton belül a víz... csendes, sima, kék tükör... a gáton kívül pedig az ott egész Óthalomig és Dorozsmaig egy háborgó barna tenger... Most aztán áll a fal, mint a Sion hegye... e gát-fallal örökre meg van mentve Szeged belső területe az árvizek rombolásaitól.”

Építés közben a vihar újra megijesztette Szegedet, mert

több helyen keresztültörtek a szádfal, újabb nagy költségeket okozva, de négy nap alatt mindent rendbe hozták. S végül június elejére sikerült mindenütt elfogni a vízbefolyásokat. Június 14-re pedig körben elkészült az alkótmány — s majdnem 1 millió 200 ezer forintba került! A körtöltés végleges, mai állapotának szakszerű leírása a következő: „Az 1879. év augusztus 20-i minisztertanácsi ülés... alapján a körtöltés tervezett, megépített és ma is élő nyomvonal a város felső szélén (tápi kapu) a Tiszától indul ki, félkör alakban csatlakozik a szegedi—békéscsabai illetve a budapest—szegedi vasútvonalakhoz és a két pályát összekötő töltéshez, délen szintén a budapest—szegedi vasútvonal töltése köt be a Tisza védőtöltésébe. A körtöltés teljes hossza 11 932 méter...” (Kardos Imre).

A percsorai szakadás is nyitva állott még. Annak végleges javítása több időbe telt, ezért második védelmi vonalként a sövényházi töltést kellett magasztalni. Majd 9 kilométer ez a védelmi vonal, s egy része ekkor még víz alatt volt, hiszen az alföldi vaspályától a sövényházi magaslattal tartó szakaszt korábban igen alacsonyra építették. E munkát 1880 márciusára rendelték befejezni. Ez a munka mintegy 300 ezer forintot emésztett föl. A szakadás sorsáról egy mai vízmérnök a következőket írja: „Első feladatok közé sorolódott a gázos emlékü petresi szakadás helyreállítása. Az eredeti nyomvonalon e szakaszt helyreállítani nem lehetett, mert az árvíz előtti töltés helyén 6-8 méter mély kopolya keletkezett (ma is látható). Ezért a mentett oldal felé — a kopolyát kikerülve — félkör alakú új töltést építettek” (Kardos Imre).

Sikerült végre rendezni azt a társulati vitát is, amelynek dzsungelében korábban elvesztek Szeged védelmi érdekei.

A veszedelem olyan sok oldalról fenyegette egyszerű Szegedet, hogy a tragédia más, súlyos esetben több ponton is bekövetkezhett volna. A városban áthúzódó töltések úgynevezett vízvezető, s 1879-ben ugyan arról nem kapott vizet a város, minden esélye megvolt arra, hogy akár ennek gyöngeségén és rendezetlenségén bukjon el újabb próbátételkor. Ebből a felismerésből született a partfal megépítésének eszméje: „Az 1879-es árvíz előtt a Tisza-part a város alatt egész hosszúságban ósállapotú part volt. Emellett az árvizek ellen mind magasabbra emelt töltések és a városból kihordott szemét miatt a partot járművel megközelíteni nem lehetett... a régi időkben a part legmagyobb részében, különösen ott, ahol a város a folyó felé terjeszkedett és a partot feltöltötték, minden nagyobb árvíz levonulásakor, kis vízállásnál bekövetkezett mély csú-

zások és sűppedések voltak észlelhetők... Ezeknek... a megakadályozására Szeged több éven át költséges műveket létesített... régen a Tiszának a jobb parton volt egy mellékága, amely a mai Kistisza utcán végigvonulva, a felső parton létesített márkantúly alatt ismét az anyamederbe tért vissza... Ezek a rendkívüli nehézségeket feltáró viszonyok előrevetítették egy igen erős mű létesítésének a szükségességét... mindenekelőtt a süllyedéseket kiváltó okokat kellett alaposan megvizsgálni... a műszaki osztály a leginkább veszélyeztetett partszakaszok egyikén emeletes partfalat, kőpartot, a másik részén pedig rézsűburkolattal ellátott töltés tervének készítését határozta el, míg a part többi részén... egyszerű földtöltés létesítését tervezték” (Plesovszki Pál).

A belső Tisza-partra mind gazdasági és kereskedelmi, mind városrendezési szempontokból fölfigyeltek az újjáépítők. Lechner Lajos újjáépítési tervéből emeltem ki az ezzel összefüggő gondolatot: „Egyik legfontosabb tényező kereskedelmi és forgalmi tekintetben a Tisza-part. Ezt kell tehát első helyen célzerűen helyreállítani és berendezni. Továbbá a most létező híd helyett egy állandó hidat kell építeni. A Tisza-part rakpartja alakítandó, melyen közép-vízállásnál alul, magas vízállásnál pedig felül burkolt utak biztosítják a part hosszában való közlekedést. A rakpart mellett kell, hogy a hajók kényelmesen kiköthessenek.” Szerencsére Tisza Lajos újjáépítési kormánybiztos is rokonszenvezett a műszaki szükségességgel, mert a parlamenti vitában az újjáépítési terv e részletét így indokolta: „E végből vétetett föl a tervbe a most rendetlen, szakadozott Tisza-partnak — mely különben is kiegészítő részét teszi a város védelmére emelt körtöltésnek és amely mellett a hajók kiköthetése, valamint a rajt való kirakodás annyi nyomorúsággal van összekötve — rendszeres rakparttal való átalakítása...”

Az idő igazolta a tervezőket és a sorrend-meghatározást. Az igyekezet is nagyon indokolt volt. Vágás István tanulmánya bizonyító erejű részleteket kínál ennek értékelésére: „Szeged város árvédelmi műveinek az 1879. évi árvízét követő gyors megépítése igen helyes intézkedésnek bizonyult, mert már 1881. évben újabb tiszai árvíz következett, amely Szegeden, március 10-én 845 centiméterrel, tehát az 1879. évi katasztrófát okozónál 30 centiméterrel magasabban tetőzött. Ez az árvíz Szeged körzetében a gátak között maradt ugyan, de Tiszaugon gátzaka-dás volt.”

(Folytatjuk.)